

УДК 611(477)(092) Сікора»21»
DOI: 10.24061/1727-0847.24.2.2025.33

В. С. Пикалюк, В. І. Бумейстер*

*Волинський національний університет імені Лесі Українки, м. Луцьк; *кафедра морфології (зав. – проф. В. І. Бумейстер) Сумського державного університету*

ВІТАЛІЙ ЗІНОВІЙОВИЧ СІКОРА – ПРОФЕСОР ІЗ КОГОРТИ КОВЕШНІКОВЦІВ

*Професор Сікора Віталій Зіновійович,
доктор медичних наук, професор Scopus Author ID: 57190239981*

Є люди, як зорі, – світять на небі, а вказують дорогу подорожуючим на землі. Є люди, як сонце, – їхнє світло і тепло обігривають всякого ближнього. А є люди, які щасливо поєднують в собі блиск зірок і яскравість сонця – вони і дорогу прокладуть, і сердечністю зігріють. Таких одиниці, вони на особливому і особистому рахунку у Всевишнього. Зустріч з такою людиною – то подарунок долі. А оцінити впливовість і визначальність такої людини на твій життєвий шлях ти зможеш тільки з плином часу, який подарує тобі не один крутий розворот, узвіз чи

переорану ниву. Для нас таким співавтором дороги життя довжиною більше півстоліття став Віталій Зіновійович Сікора – професор, доктор медичних наук, знаний морфолог, основоположник кафедри анатомії людини СумД У. Це нинішні його регалії. А тоді, в далекому 1972 році, для першокурсників Тернопільського медичного інституту, молодий асистент кафедри анатомії став нашим кумиром, неформальним лідером громадського життя, який вражав уяву не тільки фундаментальними знаннями з будови тіла людини, а й своїм інтелектом, ма-

нерою спілкування, яка не була менторською, але й не панібратською, інтелектуальним багажем, умінням складне пояснювати просто і доступно, бажанням поділитися своїм єством з кожним зацікавленим у цьому. І це стало наріжним каменем нашого спілкування, коли я в 1978 році повернувся на кафедру анатомії людини в якості аспіранта. Моїм науковим керівником був професор Володимир Георгійович Ковешніков, який став моїм Вчителем на все життя. А практичним наставником і ненав'язливим опікуном аспірантів (окрім мене, ще й Анатолія Романюка, нинішнього професора, доктора медичних наук, завідувача кафедри патанатомії СумДУ) став саме Віталій Зіновійович. Він вчив нас латинській термінології, умінню малювати анатомічні схеми і малюнки, тримати пінцет і скальпель, препарувати судини і нерви, освоїти гістологічні та морфологічні методики роботи з макро- і мікропрепаратами, грати в бадмінтон і бігати кроси, читати Ільфа і Петрова та Анну Зегерс, полюбити місцевий та Львівський театри і філармонію. А ще вивчити усі стежки і доріжки парків Тернополя та лісу в Березовиці і навколо Тернопільського ставу, разом зі студентами прикріплених груп (конкурувати з куратором групи В. З. Сікорою в активності та зацікавленості була марна і невдячна справа з наперед відомим результатом), пройти чи проїхати шляхами бойової слави Бреста, Києва, Лопатеня, Цумані, Карпат. Цікаво – скільки десятків грамот від парткому, ректора інституту зберігається в архіві ювіляра?!

Народився Віталій Зіновійович 3 квітня 1945 року на березі Чорного моря, у Південній Пальмірі – Одесі, у і сім'ї воєнного лікаря. Ці дві обставини і стали визначальними в подальшій життєвій дорозі Віталія. Знаний одеський гумор сформував неперевершене відчуття гумору, жарту та іронії, які характерні для манери спілкування професора. Фах фронтового хірурга батька визначив майбутню професію сина. Так одесит Віталій Зіновійович Сікора у вересні 1961 року став студентом I курсу Івано-Франківського медичного інституту – саме в це західноукраїнське місто отримав чергове направлення на робоче місце ненько. А в Івано-Франківську медінститут відкрили в перший наполовину повоєнний 1945 рік. І все було б окей – вчився із задоволенням, російськомовність ніяк не заважала (викладання було також російською), місто затишне, швидко вжився в студентську сім'ю, обріс колегами і колежанками, друзями, приятелями. А одеський гумор характер, притаманні йому ерудиція, інтелігентність, дотепність сформували впродовж перших років навчання лідера інститутської команди КВК. От тільки жарти зі сцени варто було, виявляється, дозувати, контролювати і диференцію-

вати. Бо період хрущовської політичної весни чи відлиги був дуже коротким. Після чергового раунду КВК-ських баталій гострий сценічний жарт дотепника Сікори, був розцінений співробітниками певних органів як антирадянський, а його автор викликав сумнів в політичній благонадійності. І студенту III курсу Сікорі Віталію було рекомендовано змінити студентський квиток на солдатський, а білий халат студента-медика на тільник моряка бойового корабля Чорноморського флоту з опорною базою у Севастополі. Після трьох років плавання по морях, повертається в Івано-Франківськ і продовжує свою трудову біографію на посаді медичної сестри (так хочеться написати медбрата!) обласної психоневрологічної лікарні, яку розпочав ще студентом 2 курсу на посаді санітара. У 1967 році поновлюється в лавах студентів-третьоккурсників. Правда, на цей раз клуб веселих кмітливий третьоккурсник Віталій Сікора поповнювати не спішив... Та й часу не вистачало... Був місяць листопад, вже йшов третій місяць семестру. Нова група, нові обличчя – а одне особливо симпатичне, вірніше дуже гарне, – то була однокурсниця Людмила Швєбіг, дочка воєнного генерала. Року часу виявилось достатньо для недовгої дороги до весільного рушника. А другий семестр четвертого курсу молоде подружжя вже розпочало в Ростовському-на-Дону медичному інституті, де продовжував службу батько дружини. І тут у студентській сім'ї п'ятикурсників народився їх первісток – син Володимир – майбутній лікар-уролог, кандидат медичних наук.

По завершенні теоретичного курсу навчання, з 1970 по 1973 рік працює інтерном-хірургом Мартинівської ЦРЛ Ростовської області, опанувавши широкий спектр хірургічних втручань, здобувши авторитет серед колег та повагу і шану пацієнтів. Але хотілося більшого – думки про наукову царину, пошук експериментальної чи узагальненої прикладної істини не покидав Віталія. Та й питання власного домашнього закутка було актуальним для молодого сім'ї.

Все це і обумовило прийняти радикальне рішення – хірургічний скальпель і кровоспинний застискач змінити на пінцет і скальпель асистента кафедри анатомії людини Тернопільського медичного інституту. Саме на цю посаду він обирається в результаті конкурсного відбору. Кафедру анатомії очолював молодий доктор наук Володимир Георгійович Ковешніков, який почав формувати колектив однодумців – майбутньої знаної школи остеологів, які взялися за освоєння наукової царини – скелета людини. Темою численних дисертаційних робіт (а під керівництвом професора В. Г. Ковешнікова було виконано в загальній складності більше 50 дисертаційних досліджень!), що й визначали впізнаване

обличчя учнів професора, стало вивчення росту, будови, формування та регенерації скелета під впливом екзогенних факторів різкої етіології та інтенсивності з пошуком ймовірних шляхів та засобів корекції їх неблагоприємного впливу.

Наукові пошуки Віталія Зіновійовича успішно вінчаються захистом у 1981 році кандидатської дисертації на тему: «Ріст та формування довгих трубчастих кісток під впливом антибіотиків тетрациклінового ряду». Після захисту кандидатської дисертації без перерви на науковий відпочинок приступає до виконання докторської. Згуртовує навколо себе колектив однодумців і продовжує наукові пошуки в галузі остеології. У 1989 році обирається на посаду старшого викладача кафедри. У 1992 році наукові нароби Віталія Зіновійовича вінчаються успішним захистом докторської дисертації на тему: «Структурно-метаболичні зміни кісткової системи при дегідратаційних порушеннях водно-сольового обміну». У цьому ж році обирається за конкурсом на посаду професора кафедри анатомії людини Тернопільського медичного інституту.

У березні 1994 року разом зі своїм учнем, майбутнім патоморфологом А. М. Романюком, переїздить у Суми, де очолює кафедру анатомії людини СумД У. Перші кроки на посаді завідувача кафедри спрямовує на розширення її матеріальної бази та організацію освітнього процесу. Видає з колективом кафедри цілий ряд методичних посібників, піклується про забезпечення освітнього процесу анатомічними препаратами. Одночасно налагоджує наукову роботу, створюючи експериментально-морфологічні лабораторії, віварій. З'являються перші учні. Розширюються наукові горизонти. Окрім традиційної проблеми «Ріст та формування кісткової системи під впливом екстремальних факторів», створює та очолює свій науковий напрямок «Морфофункціональний стан внутрішніх органів під впливом несприятливих факторів Сумщини». До виконання цієї теми залучає науковців інших кафедр, випускників медичного факультету СумДУ, практичних лікарів.

У широко цитових роботах Н.З. Сікори отримані нові наукові результати щодо морфофункціонального стану внутрішніх органів та кісток скелета в умовах дії антибіотиків тетрациклінового ряду, при порушенні водно-сольового обміну дегідратаційного і гіпердегідратаційного характеру, під впливом комбінованої дії на організм солей важких металів і малих доз іонізуючого випромінювання, що є особливо актуальним для багатьох регіонів України після аварії на ЧАЕС.

В останні роки створена Віталієм Зіновійовичем Сумська школа морфологів розробляє наукову про-

блему зі створення та тестування нанокompозитивних матеріалів на основі хітозанового полімеру. Наукові пошуки виконуються спільно з Інститутом прикладної фізики НАН України. Отримані матеріали можна використовувати в травматології для відновлення дефектів кісток та для лікування дефектів шкіри. Результати наукових досліджень В.З. Сікори та його учнів впроваджені в наукову роботу та освітній процес цілого ряду морфологічних і клінічних кафедр провідних медичних вузів України та лікувальних установ системи МОЗ.

За 21 рік роботи в СумДУ на посаді завідувача та професора кафедри Віталій Зіновійович підготував чотирьох докторів наук:

1. Бумейстер Валентина Іванівна – тема докторської дисертації «Морфофункціональна характеристика кісткового регенерату в умовах дегідратаційних порушень водно-сольового обміну», 2010 рік, Луганськ.

2. Погорєлов Максим Володимирович – «Морфофункціональна характеристика репаративного остеогенезу в умовах гіпергідратаційних порушень водно-сольового балансу», 2011 рік, Луганськ.

3. Ткач Геннадій Федорович – «Адаптаційно-реадaptaційні зміни кісток скелета в умовах гіпергідратаційних порушень водно-сольового обміну організму», 2012 рік, Сімферопіль.

4. Кореньков Олексій Володимирович – «Порівняльний морфологічний аналіз динаміки загоєння дефекту діафізу довгої кістки скелета при імплантації в його порожнину кальцій-фосфатних матеріалів», 2018 рік, Суми.

Під керівництвом проф. Сікори В. З. виконали та захистили кандидатські дисертації 19 науковців. Вони зараз працюють викладачами теоретичних і клінічних кафедр СумДУ, а також в практичній медицині.

Віталій Зіновійович Сікора є автором понад 370 наукових робіт, у тому числі 6 підручників та 15 навчальних посібників.

У різні роки проф. Сікора В. З. був членом спеціалізованих вчених рад Кримського та Луганського медичних університетів, членом редколегії ряду фахових журналів України. Зараз очолює спеціалізовану вчену Раду Сумського державного університету. Йому присвоєно звання «Почесний професор Сумського державного університету», тричі нагороджувався грамотою Міністерства освіти і науки України, почесним знаком «Відмінник освіти України» (2001) та знаком Петра Могили (2006 р.), Почесною золотою медаллю В. Беца (2020 р.), орденом «За заслуги у морфологічній науці» (2024 р.).

Своє 80-річчя сповнений творчих задумів професор Віталій Зіновійович Сікора зустрі-

чає у студентській аудиторії. Ми, від імені морфологів України, щиро вітаємо ювіляра і зичимо йому міцного здоров'я, терпіння, наснаги та щедрих ужинок на науковій та педагогічній нивах, в радості і статках зустріти вистрадану і омріяну ПЕРЕМОГУ!

Хай літа не спада жовтим листом,

Най квітнуть і плодоносять.

Як сади – навесні щедрим цвітом,

І врожаєм рясним під осінь.

Хай приносять у дім достаток,

В серце – радість, у душу – спокій...

Дай нам Бог на землі ще багато

Теплих днів і щасливих років.

Список використаної літератури

1. Романюк АМ. Сікора Віталій Зиновійович [Інтернет]. Київ: Інститут енциклопедичних досліджень НАН України. Енциклопедія Сучасної України; [оновлено 2025 трав.; цитовано 2025 Черв. 05]. Доступно на: <https://esu.com.ua/article-888952>.
2. Устянський ОО, Бумейстер ВІ, Погорєлов МВ, Ткач ГФ, Ільїн ВЮ, Болотна ІВ, та ін. Життєвий шлях та наукові здобутки професора Сікори Віталія Зиновійовича (до 70-річчя з дня народження). В: Матеріали науково-практичної конференції. Морфологічні дослідження – виклики сучасності; 2015 квіт. 23-24; Суми. Суми: СумДУ, 2015. с. 3-5.
3. Васильєв АВ, редактор. Сумський державний університет: історія і сучасність: 70 років на освітянській та науковій ниві. 25 років у статусі класичного. 3-тє вид, перероб. Суми: СумДУ; 2018. 272 с.
4. Дописувачі Вікіпедії. Сікора Віталій Зиновійович [Інтернет]. Вікіпедія; 2025 чер 20, 10:39 UTC [процитовано 2025 сер 11]. Доступно з: https://uk.wikipedia.org/w/index.php?title=%D0%A1%D1%96%D0%BA%D0%BE%D1%80%D0%B0_%D0%92%D1%96%D1%82%D0%B0%D0%BB%D1%96%D0%B9_%D0%97%D1%96%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D1%96%D0%B9%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%87&oldid=45512383.

References

1. Romanyuk AM. Sikora Vitaliy Zynoviyovych [Internet]. Kyiv: Instytut entsyklopedychnykh doslidzhen' NAN Ukrainy. Entsyklopediya Suchasnoyi Ukrainy; [onovleno 2025 trav.; tsytovano 2025 Cherv. 05]. Dostupno na: <https://esu.com.ua/article-888952>. [in Ukrainian].
2. Ustyans'kyi OO, Bumeyster VI, Pohoryelov MV, Tkach HF, Il'yin VYU, Bolotna IV, ta in. Zhyttyevyy shlyakh ta naukovy zdobutky profesora Sikory Vitaliya Zynoviyovycha (do 70-richchya z dnya narodzhennya). V: Materialy naukovo-praktychnoyi konferentsiyi. Morfolohichni doslidzhennya – vyklyky suchasnosti; 2015 kvit. 23-24; Sumy. Sumy: SumDU, 2015. s. 3-5. [in Ukrainian].
3. Vasyl'yev AV, redaktor. Sums'kyi derzhavnyi universytet: istoriya i suchasnist': 70 rokiv na osvityans'kiy ta naukoviy nyvi. 25 rokiv u statusi klasychnoho. 3-tye vyd, pererob. Sumy: SumDU; 2018. 272 s. [in Ukrainian].
4. Dopysuvachi Vikipediyi. Sikora Vitaliy Zynoviyovych [Internet]. Vikipediya; 2025 cher 20, 10:39 UTC [protsytovano 2025 ser 11]. Dostupno z: https://uk.wikipedia.org/w/index.php?title=%D0%A1%D1%96%D0%BA%D0%BE%D1%80%D0%B0_%D0%92%D1%96%D1%82%D0%B0%D0%BB%D1%96%D0%B9_%D0%97%D1%96%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D1%96%D0%B9%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%87&oldid=45512383.

Відомості про авторів:

Пикалюк Василь Степанович – доктор медичних наук, професор кафедри анатомії людини Волинського національного університету імені Лесі Українки, м. Луцьк, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-2616-5332>;

Бумейстер Валентина Іванівна – доктор біологічних наук, професор, завідувачка кафедри морфології Сумського державного університету, м. Суми, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-8604-4458>.

Information about the authors:

Pukaliuk Vasyl S. – Doctor of Medicine Sciences, Professor, Professor of the Department of Human Anatomy of the Institutions of higher education of Volynskyi National University named after Lesi Ukrainki, Lyutsk, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-2616-5332>;

Bumeister Valentyna I. – Doctor of Biological Sciences, Professor, Head of the Department of Morphology, Sumy State University, Sumy, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-8604-4458>.

Надійшла 15.04.2025 р.